

ОБЛІКОВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ТА КРЕДИТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

ACCOUNTING AND LEGAL ASPECTS OF MANAGEMENT OF RECEIVABLES AND PAYABLES

Діяльність підприємств завжди супроводжується розрахунками, які приводять до виникнення дебіторської чи кредиторської заборгованості. Визначено сутність розрахункових операцій, які спричиняють виникнення дебіторської і кредиторської заборгованості. Висвітлено тенденції та проблеми формування дебіторської та кредиторської заборгованості підприємств як важливого чинника підвищення ефективності їхнього функціонування. Охарактеризовано теоретичні та практичні аспекти обліку дебіторської заборгованості, а також запропоновані рекомендації для удосконалення управління дебіторською заборгованістю підприємства в сучасних умовах. Розглянуто різні думки науковців-фахівців щодо причин виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості. Обґрунтовано шляхи вирішення проблем щодо повернення боргів підприємству. Розглянуті проблеми управління дебіторською та кредиторською заборгованістю, визначені методичні підходи до оцінки їхнього стану та запропоновані заходи, що сприятимуть поліпшенню фінансової стійкості, яка є основою положення на ринку та їхньої конкурентоспроможності. Запропоновано механізм управління дебіторською заборгованістю підприємств. Висвітлено завдання, напрями й методи управління дебіторською заборгованістю, які покликані покращити фінансовий стан підприємства.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, методика, фінансова стійкість, конкурентоспроможність, показники, управління.

Деятельность предприятий всегда сопровождается расчетами, которые приводят к возникновению дебиторской или кредиторской задолженности. Определена сущность дебиторской задолженности и кредиторской задолженности. Освещены тенденции и проблемы формирования дебиторской и кредиторской задолженности предприятий как важного фактора повышения эффективности их функционирования. Охарактеризованы теоретические и практические аспекты учета дебиторской задолженности, а также предложены рекомендации для совершенствования управления дебиторской задолженностью предприятия в современных условиях. Рассмотрены различные мнения ученых-специалистов относительно причин возникновения дебиторской и кредиторской задолженности. Обоснованы пути решения проблем по возврату долгов предприятию. Рассмотрены проблемы управления дебиторской и кредиторской задолженностью, определены методические подходы к оценке их состояния и предложены меры, которые будут способствовать улучшению финансовой устойчивости, которая является основой положения на рынке и их конкурентоспособности. Предложен механизм управления дебиторской задолженностью предприятия. Отражены задачи, направления и методы управления дебиторской задолженностью, призванные улучшить финансовое состояние предприятия.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, кредиторская задолженность, методика, финансовая устойчивость, конкурентоспособность, показатели, управление.

УДК 657.43:005

<https://doi.org/10.32843/infrastruct37-100>

Воронко О.С.

к.е.н., доцент кафедри аудиту, аналізу та оподаткування
Львівський торговельно-економічний
університет

Коромець В.В.

студент
Львівський торговельно-економічний
університет

Щепан І.З.

студент
Львівський торговельно-економічний
університет

The activities of enterprises always accompanied by the calculations which give rise to receivables or payables. The essence of the payment as a repayment of obligations of one company to another. Method of repayment of the obligations, which requires the use of funds for implementation of the settlement identified as a payment. Reveals the approaches to accounting information on financial instruments and its presentation in the financial statements according to national and international regulations. Characterized by theoretical and practical methods of accounting non-cash payments that are determined based on individual characteristics of a business transaction (form of calculation of the payment instrument that is used for this purpose, the location of the business, the availability of actual cash flow with the implementation of the calculations and their results). Criteria of a choice of effective forms of payment, which include: reliability – provides assurance of the timely receipt of payments, the monitoring of implementation of contractual obligations, acceleration of the circulation and turnover of funds, reduction of labor input payment transactions. It is proved that the category of “settlements” is an integrated object of accounting, and receivables and payables are its immediate components. The attention is focused on the system of contracts for the supply of goods (works, services) as the main instrument for regulating financial and economic relations, focused on the timely repayment of accounts receivable and accounts payable. Illuminated certain aspects of the analytical account of contractual obligations on the company and the proposed accounting and legal mechanisms of their regulation in modern conditions. The problems of management of receivables and payables, the methodical approaches to the assessment of their condition and proposed measures to improve the financial sustainability, which is key to the competitiveness of enterprises in market conditions. As areas of improvement in the estimated relationships of business entities defined improving the analytical value of accounting information and delimitation of calculations on economic-legal content.

Key words: accounts receivable, accounts payable, methodology, financial stability, competitiveness, indicators, management.

Постановка проблеми. Нині значна увага приділяється якісному інформаційному забезпеченню управління дебіторською і кредиторською заборгованостями. Основною проблемою відносин підприємств, які виникають у процесі господарської діяльності, є несвоєчасне або неповне виконання суб'єктами своїх зобов'язань, коли має місце порушення домовленостей між сторонами, насамперед щодо термінів оплати та постачання

товарів (робіт, послуг). Фінансово-господарська діяльність підприємства пов'язана із здійсненням розрахункових операцій, внаслідок яких, з одного боку, виникає дебіторська, а з іншого – кредиторська заборгованість. Оскільки наявність таких заборгованостей негативно впливає на діяльність суб'єктів господарювання, то у них виникає потреба здійснювати ефективне управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, спри-

яючи постійному їх зменшенню та недопущенню затримок в оплаті.

Дебіторська й кредиторська заборгованість відображаються у бухгалтерському балансі підприємства, і їхня величина характеризує фінансовий стан підприємства на кінець звітної періоду. Здебільшого дебіторська заборгованість виникає через борги покупців, а кредиторська – через борги постачальникам. З огляду на те, що основним завданням управління дебіторською і кредиторською заборгованістю є своєчасне й повне надходження коштів від клієнтів та оплата боргів постачальникам, кредитна політика повинна бути зваженою і відповідати економічним інтересам підприємства, адже її результати безпосередньо впливають на його платоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемні питання, які стосуються обліку, аналізу й управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, досліджували у своїх працях багато вітчизняних і зарубіжних науковців. Зокрема, змістовне наповнення категорії «дебіторська заборгованість» розглядають у своїх працях М.Д. Білик, Є.В. Дубровська. Порядок відображення розрахунків, зобов'язань та заборгованості розкривали у своїх роботах такі вчені, як Ф.Ф. Бутинець, О.М. Головащенко, М.Ю. Медведєв, М.С. Пушкар, Ю.Д. Чацкіс, В.О. Шевчук, Д. Стоун, Дж. Ван. Хорн, Мертон К. Роберт та інші. Методика економічного аналізу дебіторської і кредиторської заборгованості висвітлена у працях таких науковців, як Є.П. Гнатенко, П.Я. Попович, Г.В. Савицька. Щодо проблемних питань управління дебіторською і кредиторською заборгованістю в нинішніх умовах господарювання, то їм приділяють багато уваги такі науковці, як О.М. Кияшко, О.Г. Лищенко, Г.М. Нашкерська, В.П. Савчук та ін.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених дебіторській і кредиторській заборгованості підприємств, проблемні питання у цій сфері залишаються актуальними і потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є розкриття обліково-правових механізмів створення якісного інформаційного забезпечення процесу управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, спрямованого на досягнення ефективного господарювання та стійкого фінансового стану підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із ймовірних шляхів зміцнення фінансового стану підприємств є контроль за фактичним станом їх розрахунків, динамікою дебіторської і кредиторської заборгованості, виявлення фактів навмисного спотворення облікових даних суб'єктами господарських відносин. При цьому важливого значення набувають питання законності обмінних операцій, їхньої доцільності, доку-

ментальної обґрунтованості та правильності відображення у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності [1].

Наявні теоретичні розробки і практика організації бухгалтерського обліку й контролю розрахунків спрямовані на постійний пошук шляхів забезпечення дотримання суб'єктами підприємницької діяльності розрахунково-платіжної дисципліни. Тому одним із способів вирішення проблеми ефективного управління розрахунками є розкриття їхньої сутності, визначення підходів до класифікації з метою побудови науково обґрунтованої системи їх обліку. Ми вважаємо, що окремого обґрунтування потребують питання, пов'язані із зростанням ролі розрахунків як важливого об'єкта обліку, зокрема щодо відображення договірних зобов'язань і правових підстав їх виникнення, а також якісного покращення інформаційної бази, яка формується у сфері бухгалтерського обліку, та приведення її у відповідність до потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів.

З погляду державних інтересів готівкові розрахунки ускладнюють здійснення контролю за грошовим обігом юридичних і фізичних осіб. Тому в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, прийняте законодавство, яке обмежує готівкові розрахунки і передбачає особливу систему контролю за їх здійсненням.

Доцільно зазначити, що в економічній літературі чіткого визначення форми розрахунків немає. Зокрема, Л.А. Рибіна, викладаючи власне розуміння цієї категорії, визначає форму розрахунків як вид носіїв боргових вимог на кошти, які відрізняються структурою документів і документообігом, часом і місцем виконання розрахунків, ступенем гарантії платежів [4, с. 156]. Чинне законодавство України не містить тлумачення змісту терміна «форма розрахунків», проте у ньому наводиться перелік форм, що застосовуються під час проведення розрахунків: акредитивна, вексельна, інкасова, за чеками, за гарантійними зобов'язаннями, з використанням документів на переказ.

Результати проведених досліджень показують, що поняття «розрахунок» та «платіж» тісно пов'язані. Зокрема, О.А. Шевчук дає таке визначення безготівкових розрахунків: безготівкові розрахунки – це платежі, що здійснюються як у вигляді матеріального обігу паперових документів, так і у вигляді магнітних записів, магнітного зчитування, руху електронних повідомлень [6, с. 18].

Економічна енциклопедія трактує поняття «платіж» як фінансово-грошові операції, пов'язані з розрахунками громадян, підприємств і організацій між собою, а також органами фінансово-кредитної системи. Сучасний економічний словник визначає поняття розрахунку як сплату грошей за зобов'язаннями.

В Україні нині застосовуються також такі специфічні форми безготівкових розрахунків, як залік взаємних зобов'язань та бартер. У разі заліку зустрічних вимог скорочується рух коштів, а за бартерної форми розрахунків рух коштів відсутній взагалі, що свідчить про безгрошову їх форму.

На нашу думку, розрахунок у підприємницькій діяльності засвідчує погашення зобов'язань однієї фірми перед іншою. Тоді як платіж – це спосіб погашення зобов'язань, що передбачає використання грошових коштів для здійснення розрахунку. Порядок бухгалтерського обліку інформації про фінансові інструменти та її розкриття у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 13 «Фінансові інструменти», згідно з яким фінансовий інструмент – це контракт, який одночасно приводить до виникнення збільшення фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов'язання або інструмента власного капіталу в іншого [3]. Аналогічно це поняття трактується у міжнародних стандартах фінансової звітності (МСБО 32 «Фінансові інструменти») [2].

Тобто фінансові інструменти включають як первісні інструменти, наприклад дебіторську і кредиторську заборгованість і цінні папери, які надають право власності, так і похідні інструменти, наприклад фінансові опціони, ф'ючерсні і форвардні контракти. Таким чином, платіжними інструментами розрахункових відносин можуть бути також фінансові інструменти, що спричиняє виникнення окремих особливостей стосовно об'єктів обліку в розрахунках, а саме: фінансові інструменти, на відміну від розрахунково-платіжних документів, є самостійними об'єктами бухгалтерського обліку. Використання фінансових інструментів у розрахунках надає підприємствам більш широкі можливості у прийнятті рішень щодо забезпечення своєчасного виконання зобов'язань.

Особливості методики бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків залежать безпосередньо від самого предмета розрахунків. Зокрема, ним може бути заборгованість перед бюджетом, заборгованість перед митними органами, фіктивні кошти, що незаконно перебувають в обігу, сума фінансових санкцій, застосованих до підприємства за порушення у розрахунках з бюджетом, сума боргу за векселем, розрахунки за претензіями. У разі стягнення коштів як фінансових санкцій зазначені суми у бухгалтерському обліку відображаються у складі витрат звітного періоду з відповідним впливом на фінансові результати, що відображені саме в бухгалтерському обліку [5, с. 73]. При цьому специфіка методики обліку безготівкових розрахунків буде залежати від таких характеристик господарської операції, як: форма розрахунку, платіжний інструмент розрахунків і форма оплати, місцезнаходження підприємства, присутність фактичного руху коштів під час здійснення розрахунків,

результати здійснення розрахунків – завершення господарської операції чи утворення дебіторської (кредиторської) заборгованості.

Ми вважаємо, що вибір ефективної форми розрахунків сприяє скороченню дебіторської (кредиторської) заборгованості, поліпшенню фінансового стану підприємства, зростанню його доходів без залучення додаткових інвестицій. Тому вибір форми розрахунків потрібно здійснювати за такими критеріями, як: надійність, яка полягає у гарантуванні своєчасності надходження коштів на рахунок постачальника товарів (робіт, послуг) у повному обсязі; контроль із застосуванням механізмів взаємного і банківського моніторингу виконання договірних зобов'язань; мінімізація трудомісткості розрахункових операцій; прискорення документообігу в процесі розрахунків; прискорення руху коштів шляхом скорочення термінів отримання товарів (робіт, послуг) і термінів їх оплати покупцями.

Підприємницька діяльність передбачає побудову господарських відносин на основі укладених договорів постачання товарів (робіт, послуг). З огляду на те, що договір є основним інструментом, згідно з яким відбувається рух матеріальних і фінансових ресурсів підприємства, саме він може створювати передумови виникнення випадків несвоєчасного погашення заборгованостей.

Дослідження сучасного стану договірних відносин показало, що:

1) оцінювання дотримання договірної дисципліни своїми партнерами керівництвом більшості підприємств здійснюється на рівні «посередньо». Серед причин, які спонукають підприємства до подальшої співпраці із недобросовісними партнерами, зазначаються: близькість знаходження постачальника товарів (робіт, послуг), відсутність іншого партнера, втрата основних ринків збуту, розпорядження керівництва;

2) негативний вплив на формування фінансово-договірних відносин у підприємницькому середовищі має перегляд раніше укладених угод через коригування цін та переоформлення угод на договори товарообмінного характеру;

3) мають місце ситуації, коли у разі порушення договірних зобов'язань партнерами окремі підприємства навіть не намагаються оскаржити це у судовому порядку;

4) здебільшого складанням господарських договорів на підприємствах займаються керівник і головний бухгалтер, хоча до цього процесу потрібно залучати кваліфікованих фахівців.

Негативні тенденції спостерігаються також у судовій практиці вирішення господарських спорів, оскільки нині судові органи задовольняють лише частину позовів підприємств-заявників, що свідчить про відносно низький рівень підтримки інтересів постачальників товарів (робіт, послуг) судовою системою. Водночас функцію правового захисту

підприємства облік може виконувати лише у ситуації, коли договірні відносини оформляються правильно, своєчасно та у повному обсязі.

Основним інструментом фінансово-господарських відносин є договір, і виконання його являється запорукою фінансової стабільності підприємства. Дослідження позицій науковців і практиків щодо характеристики стану та обліку договірних відносин у нинішніх умовах дало змогу виокремити основні особливості таких відносин.

Перша з них полягає у тому, що у відносинах між суб'єктами під час здійснення операцій товарного змісту (об'єктом обліку є товари, виконані роботи або надані послуги) характерним є складання різних господарських договорів: купівлі-продажу, постачання, надання послуг, бартеру, підряду, зберігання, оренди, про надання товарного кредиту.

Також дослідження практики господарської діяльності вітчизняних підприємств засвідчує збільшення випадків невиконання договорів партнерами, ігнорування договірних умов, внаслідок чого у найгіршій ситуації опиняються виробники товарів (робіт, послуг). Тому під час укладання договорів особливу увагу потрібно приділяти їхнім суттєвим умовам. Вивчення наукової літератури вказує на дискусійність підходів у визначенні суттєвих умов договору, хоча у загальному розумінні такими умовами є предмет і ціна договору.

Особливістю договору як первинного документу є те, що він не знаходить безпосереднього відображення на балансових рахунках бухгалтерського обліку. Водночас договір є підставою виникнення зобов'язання, а інформація, яка характеризує загальний розмір прав і зобов'язань підприємства, може бути важливою для прийняття управлінських рішень його власниками (особливо тих, які стосуються управління дебіторською і кредиторською заборгованістю), а також інвесторами і кредиторами.

Отже, договірні зобов'язання й права як важливі чинники потрібно враховувати під час управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, коли встановлюється кредитоспроможність партнера (або в процесі оцінки кредитоспроможності позичальника), а також коли здійснюється прогнозування грошових потоків підприємства.

Дослідження економічної літератури дало змогу дійти висновку, що договірні відносини перед відображенням їх в обліку повинні бути оцінені на відповідність основним критеріям визнання, таким як корисність та надійність договору. Зобов'язання, виконання якого не можна уникнути у повній сумі або без виплати неустойки, може розглядатися як надійне. У цьому разі висновок облікових працівників про визнання договору таким, що підлягає відображенню в обліку, матиме суб'єктивний характер.

Ми дотримуємося думки, що всі договірні права й обов'язки підприємства потрібно обліковувати (як варіант – поза балансом). Відповідність договору критеріям визнання потрібно визначати на момент його укладання. Корисність визначається власниками (керівництвом) підприємства, виходячи з їхніх інтересів. Надійність договору насамперед залежить від того, наскільки юридично грамотно його складено, і визначається наявністю способів забезпечення неухильного виконання договірних зобов'язань. Роль головного бухгалтера у процесі укладання договорів передусім полягає у ретельному контролі за їх фінансовими і платіжними умовами.

Для постачальника традиційним залишається укладання господарських договорів товарного змісту. Наявність інших договорів, які повинні підлягати обов'язковому обліку у зв'язку з виникненням договірних взаємовідносин за рахунок господарських договорів за товарними операціями, стосується зобов'язань підприємств, що можуть привертати увагу кредиторів, оскільки можливі претензії щодо активів фірми безпосередньо зменшують розмір коштів, які б могли бути скеровані на погашення боргів кредиторам, і навпаки – інформація про величину визначених прав підприємства зменшує ризик неповернення боргів. У зв'язку з цим можливим варіантом обліку є запровадження позабалансових рахунків, на яких можна було б відображати договірні права й договірні зобов'язання з обов'язковим врахуванням способу оплати (передоплата повна або часткова, оплата після одержання товарів, робіт чи послуг).

Одним зі шляхів удосконалення управління розрахунковими відносинами суб'єктів господарювання є підвищення аналітичної цінності облікової інформації. Це вимагає врахування під час організації аналітичного обліку договірних відносин певних чинників.

По-перше, це стосується класифікації розрахунків за економіко-правовим змістом. Розрахунки за попередньо укладеними договорами доцільно визнавати як комерційні, які залежно від об'єкта обліку поділяють на товарні і фінансові.

По-друге, потрібна чітка ідентифікація окремих видів господарських договорів (купівлі-продажу, постачання, про надання послуг, підряду, бартеру, оренди, зберігання, про надання товарного кредиту).

Ще одним важливим моментом є те, що аналітичний облік розрахункових відносин необхідно вести за кожним окремим договором і суб'єктом договірних зв'язків.

І нарешті, потрібно враховувати умови та терміни розрахунку для встановлення суми протермінованих зобов'язань і визначення величини матеріального відшкодування.

На методику бухгалтерського обліку активів, які отримує підприємство, вагомий вплив мають норми Цивільного кодексу України, що стосуються права власності та складників його речових прав. В обліку застосовуються різноманітні категорії, які, з одного боку, показують, чим володіє підприємство (необоротні та оборотні активи), а з іншого – хто є власником цього (власний капітал і зобов'язання).

Таким чином, бухгалтерський облік договірних зобов'язань на підприємстві починається з моменту набуття договором юридичної сили. При цьому потрібно враховувати, що зобов'язання оцінюються за вартістю, вказаною у господарському договорі або додатках до нього (специфікаціях).

Наявність повної облікової інформації щодо дебіторської і кредиторської заборгованості має важливе значення для оцінювання фінансового стану і ліквідності підприємства на будь-яку дату та змушує керівництво зважувати усі можливі ризики у процесі прийняття рішень, які стосуються боргових зобов'язань.

Відображення договірних прав та зобов'язань у позабалансовому обліку має свої особливості, які полягають у тому, що вони, як правило, не показуються у фінансовій звітності. Водночас на практиці майже немає підприємств, у яких відсутні зобов'язання, що підлягають обов'язковому виконанню у майбутньому. Такі зобов'язання, пов'язані із потенційними вимогами до підприємства як учасника договірних відносин, у підсумку впливають на його фінансово-майновий стан. Тому менеджмент підприємства повинен володіти повною інформацією про можливі ризики управління дебіторською і кредиторською заборгованістю з метою їх мінімізації або недопущення у майбутньому.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, формування якісного обліково-правового забезпечення, яке стосується дебіторської і кредиторської заборгованості, дає змогу встановити причини виникнення кожного виду заборгованості з урахуванням специфіки діяльності підприємства, характеру договірних взаємовідносин із покупцями та постачальниками товарів (робіт, послуг), їхніх фінансових можливостей тощо.

Оцінювання стану дебіторської і кредиторської заборгованості в системі управління підприємством потребує врахування зовнішніх і внутрішніх чинників, кількісних та якісних показників, які на них впливають, визначення частки у загальній сумі активів і пасивів підприємства, оцінки заборгованості за термінами погашення, виявлення ризиків і загроз щодо невиконання зобов'язань. Правильна організація та методика обліку й контролю дебіторської і кредиторської заборгованості

підприємства дадуть змогу приймати ефективні управлінські рішення, які стосуються повернення боргів, і тим самим спрогнозувати ритмічне надходження коштів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку: підручник – 3-е видання. доп. і перероб. Житомир : ПП «Рута», 2003. 444 с.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 «Фінансові інструменти: подання». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029 (дата звернення 24.11.2019).
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти», затверджене наказом Міністерства фінансів України 30.11.2001 р. № 559. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-01> (дата звернення 24.11.2019).
4. Рибина Л.А. Роль безготівкових розрахунків в поліпшенні фінансового становища підприємств. Вісник Сумського сільськогосподарського інституту. Науково-методичний журнал. 2012. Вип. 1. С. 155–157.
5. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ : КНЕУ, 2000. 260 с.
6. Шевчук О. А. Аспекти бухгалтерського та податкового обліку безготівкових розрахунків. Фінанси України. 2011. № 2. С. 69–76.

REFERENCES:

1. Butynecj F. F. (2003) Teorija bukhghaltersjkogho obliku [Accounting theory]: pidruchnyk – 3-e vydannja. dop. i pererob. Zhytomyr : PP "Ruta". (in Ukrainian)
2. Mizhnarodnyj standart bukhghaltersjkogho obliku 32 "Finsanovi instrumenty: podannja" [International accounting standard 32 "Financial instruments: presentation"]. Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_029 (accessed 24 November 2019).
3. Polozhennja (standart) bukhghaltersjkogho obliku 13 "Finsanovi instrumenty" [Regulation (standard) accounting 13 "Financial instruments"], zatverdzhene nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy 30.11.2001. no. 559. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-01> (accessed 24 November 2019).
4. Rybina L. A. (2012) Rolj bezgotivkovykh rozrakhunkiv v polipshenni finansovogho stanovyshha pidpryjemstv [The role of non-cash payments in improving financial situation of enterprises]. *Visnyk Sumsjkogho siljsjkoghospodarsjkogho instytutu. Naukovo-metodychnyj zhurnal.* vol. 1, pp. 155–157.
5. Sopko V., Zavghorodnij V. (2000) Orghanizacija bukhghaltersjkogho obliku, ekonomichnogho kontrolju ta analizu [Organization of accounting, economic control and analysis]: pidruchnyk. Kyjiv : KNEU. (in Ukrainian)
6. Shevchuk O. A. (2011) Aspekty bukhghaltersjkogho ta podatkovogho obliku bezgotivkovykh rozrakhunkiv [Aspects of accounting and tax accounting of non-cash payments]. *Finansy Ukrainy.* no. 2, pp. 69–76.

Voronko Oksana Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Audit, Analysis and Taxation
Lviv University of Trade and Economics**Korometc Valeria**Student
Lviv University of Trade and Economics**Shchepan Iryna**Student
Lviv University of Trade and Economics

ACCOUNTING AND LEGAL ASPECTS OF MANAGEMENT OF RECEIVABLES AND PAYABLES

Formulating the goals of the article. Financial-economic activity of enterprises connected with the implementation of settlement operations, which, on the one hand, there is accounts receivable and other accounts payable. The article is devoted to disclosure and justification of accounting and legal mechanisms for creating quality information support for management process accounts receivable and accounts payable aimed at achieving effective management and sustainable financial condition of the company.

Methodology. In the process of writing were used scientific methods, which are based on the dialectical method of cognition and objective laws of Economics. Using General scientific and special research methods (dialectical, historical, induction, deduction, observation, modeling, analysis, synthesis, logic, comparison, systematization, grouping, generalization) made it possible to establish the place of receivables and payables in the payment system of the enterprise which arise in the process of commodity-money relations of the enterprise and implement their comprehensive assessment.

Results. The essence of the payment as a repayment of obligations of one company to another. Method of repayment of the obligations, which requires the use of funds for implementation of the settlement identified as a payment. Reveals the approaches to accounting information on financial instruments and its presentation in the financial statements according to national and international regulations. Characterized by theoretical and practical methods of accounting non-cash payments that are determined based on individual characteristics of a business transaction (form of calculation of the payment instrument that is used for this purpose, the location of the business, the availability of actual cash flow with the implementation of the calculations and their results). Criteria of a choice of effective forms of payment, which include: reliability – provides assurance of the timely receipt of payments, the monitoring of implementation of contractual obligations, acceleration of the circulation and turnover of funds, reduction of labor input payment transactions. It is proved that the category of “settlements” is an integrated object of accounting, and receivables and payables are its immediate components. The problems of management of receivables and payables, the methodical approaches to the assessment of their condition and proposed measures to improve the financial sustainability, which is key to the competitiveness of enterprises in market conditions.

Practical implications. The practical application of the proposed recommendations will provide an adequate reflection of the operations accounting calculation and the debt that corresponds to the current economic conditions, the timely receipt and use of the generated information management. As areas of improvement in the estimated relationships of business entities defined improving the analytical value of accounting information and delimitation of calculations on economic-legal content.

Value (originality). The attention is focused on the system of contracts for the supply of goods (works, services) as the main instrument for regulating financial and economic relations, focused on the timely repayment of accounts receivable and accounts payable. Illuminated certain aspects of the analytical account of contractual obligations on the company and the proposed accounting and legal mechanisms of their regulation in modern conditions.